

DONATELLA
DI PIETRANTONIO

T Č O S A
Á, VRACIA

PREKLAD ADRIANA ŠULÍKOVÁ

DONATELLA DI PIETRANTONIO

TÁ, ČO SA VRACIA

Ďakujeme vám, že ste si kúpili túto knižku,
lebo dobré príbehy žijú vtedy, keď ich čítame.

Kniha, ktorú držíte v rukách, vyšla aj
vďaka nášmu spojeniu s 582, s. r. o.

582 s. r. o.

DONATELLA DI PIETRANTONIO TÁ, ČO SA VRACIA

COPYRIGHT © 2017 GIULIO EINAUDI EDITORE, S. P. A., TORINO

TRANSLATION © ADRIANA ŠULÍKOVÁ 2018

REDAKCIA A KOREKTÚRY MARTINA KUBEALAKOVÁ

OBÁLKA © BARBORA ŠAJGALÍKOVÁ

FOTOGRAFIA NA OBÁLKE © ANKA ZHURAVLEVA

SLOVAK EDITION © INAQUE 2018

ISBN 978-80-89737-86-4

ISBN E-BOOK 978-80-89737-87-1

DONATELLA DI PIETRANTONIO

TÁ, ČO SA VRACIA

**Z TALIANSKEHO ORIGINÁLU
PRELOŽILA ADRIANA ŠULÍKOVÁ**

**INAQUE
2018**

Piergiorgiovi, ktorý tu bol tak krátko

Dodnes som zostala zvlášťne pripútaná k tomu dievčenskému letu, okolo ktorého moja duša neustále krúžila a neprestajne doňho narážala ako hmyz do oslepujúceho svetla.

Elsa Morante - Dom luhárov

V trinástich rokoch som ešte svoju prvú matku nepoznala. Ťažkopádne som vystupovala po schodoch jej domu s nemotorným kufrom a taškou plnou rozhádzaných topánok. Na meziposchodí ma vítal závan čerstvo prepáleného tuku a očakávanie. Dvere sa nedali otvoriť, niekto nimi zvnútra bez jediného slova šklbal a pritom krútil zámkou. Hľadela som na pavúka, ktorý sa zmietal vo vzduchu, zavesený na konci vlákna.

Po tom, ako sa ozvalo kovové cvaknutie, sa zjavilo dievča s rozstrapatenými vrkočmi, zjavne si ich zaplietlo pred niekoľkými dňami. Bola to moja sestra, nikdy predtým som ju však nevidela. Potiahla krídlo dverí, aby som mohla vstúpiť, nespúšťala zo mňa pichlavý pohľad. Vtedy sme sa na seba podobali viac ako v dospelosti.

Žena, ktorá ma splodila, sa ani nezdvihla zo stoličky. Dieťa v jej náručí si hrýzlo palček, zrejme sa mu predieral zub. Obaja na mňa hľadeli a ono prerušilo svoje monotónne mrmlanie. Nevedela som, že mám takého malého brata.

„Prišla si,“ povedala. „Zlož sa.“

Nad zápachom topánok, ktorý sa šíril z tašky pri najmenšom pohybe, som len sklopila zrak. Cez privreté dvere zadnej izby bolo počuť silné neutíchajúce chrápanie. Dieťa sa opäť pustilo do kvílenia a naklonilo sa k prsníku, pričom mu slina pomaly stekala do prepotených kvetov na vyblednutej látke.

„Nezavrieš?“ úsečne sa spýtala matka dievčatá, ktoré zostalo ako prikované.

„A tí, čo ju priviedli, neprídu?“ ohradilo sa a špicatou bradou ukazovalo na mňa.

Strýko, ako som sa ho musela naučiť oslovovať, práve vstúpil celý zadychčaný po tom, čo zdolal schodisko. V horúčave letného popoludnia držal medzi dvoma prstami vešiak s novým kabátom mojej veľkosti.

„Tvoja žena neprišla?“ spýtala sa moja prvá matka zvýšeným hlasom, aby prehlušila nárek mocnejúci v jej náručí.

„Neschádza z postele,“ odpovedal a pokrútil

hlavou. „Včera som bol nakupovať aj na zimu,“ a ukázal na štítok so značkou môjho kabáta.

Prešla som k otvorenému oknu a zložila na zem batožinu. Z diaľky doliehal hrmot, akoby na cestu dopadali kamene z nákladného auta.

Pani domu sa rozhodla ponúknuť hostovi kávu, aspoň jej vôňa zobudí aj manžela, dodala. Skôr ako prešla zo sporo zariadenej jedálne do kuchyne, odložila plačúce dieťa do ohrádky. Snažilo sa dostať von, zachytávalo sa o dieru v sieťke, ktorá bola nahrubo poplátaná špagátom. Keď som sa priblížila, začalo plné hnevu revať ešte silnejšie. Jeho každodenná sestra ho s námahou vytiahla a nechala ležať na kamených dlaždiciach. Po štyroch sa vybralo za hlasmi v kuchyni. Jej temný pohľad spod privretých viečok sa presunul od brata ku mne. Rozžeravil zlatú pracku na nových topánkach, stúpал pozdĺž modrého riasenia na oblečení, od výroby nepoddajného. Za chrbtom jej lietala mucha mäsiarka sem a tam a z času na čas narážala do steny v úsilí nájsť otvor, ktorým by mohla ujsť.

„Aj tieto šaty máš od neho?“ spýtala sa potichu.

„Kúpil mi ich včera, aby som sa sem mala v čom vrátiť.“

„A on ti je čo?“ vyzvedala.

„Vzdialený strýko. Do dnešného dňa som žila s ním a jeho ženou.“

„Tak ktorá je potom tvoja mama?“ opýtala sa ustráchané.

„Mám dve. Jedna z nich je tvoja matka.“

„Občas rozprávala o nejakej staršej sestre, ale ja jej moc neverím.“

Odrazu mi dychtivými prstami potiahla rukáv šiat.

„Už o chvíľu ti budú malé. Na ďalší rok mi ich môžeš posunúť, ale nie že mi ich zničíš!“

Otec vyšiel zo spálne naboso a zíval. Objavil sa do pol pása nahý. Všimol si ma, keď kráčal za vôňou kávy.

„Prišla si,“ vyhlásil rovnako ako jeho žena.

3

Z kuchyne doliehali slová, zriedkavé a nevýrazné, pomaly zanikol aj štrngot lyžičiek. Keď som započula hrmot odsúvajúcich sa stoličiek, zavrelo mi hrdlo. Strýko podišiel ku mne, aby ma pozdravil letným dotykom na líce.

„Drž sa,“ povedal.

„V aute som si zabudla knihu, zídem si po ňu,“ rozbehla som sa za ním po schodoch.

Pod zámienkou, že ju musím pohľadať pod prístrojovou doskou, som vošla dnu. Zavrela som dvere a zapla si pás.

„Čo to robíš?“ spýtal sa, keď sa posadil za volant.

„Vrátim sa s tebou, nebudem vám prekážať. Práve naopak, mama je chorá a potrebuje moju pomoc. Tu nezostanem, tých hore ani len nepoznám.“

„Nezačínaj znova, snaž sa uvažovať. Tvoji skutoční rodičia ťa čakajú a majú ťa radi. Žiť v dome plnom detí bude zábava.“ Do tváre mi dýchal závan práve vypitej kávy, ktorý sa miešal s pachom jeho úst.

„Chcem žiť v našom dome, s vami. Ak som urobila niečo zlé, povedz mi, čo to bolo, viac to už neurobím. Nenechávaj ma tu.“

„Je mi to ľúto, ale už s nami nemôžeš byť, už sme ti to vysvetlili. Teraz, prosím ťa, prestaň

robiť scény a vystúp,“ uzavrel svoju reč a upriamil pohľad do prázdna pred sebou. Pod niekoľkodňovým strniskom sa mu pohybovali žuvacie svaly ako mnohokrát, keď sa chystal vybuchnúť.

Neposlúchla som, ďalej som sa vzpierala. Päsťou treskol do volantú a vystúpil, aby ma vyviekol zo stiesneného priestoru predného sedadla, kde som sa v triaške schúlila. Otvoril kľúčom, schmatol ma za lakeť a na rukáve šiat, ktoré mi kúpil, zostala niekoľkokocentimetrová diera. V jeho zovretí som už nespoznávala málovravného otca, s ktorým som do dnešného rána bývala. Na asfalte pred domom zostali stopy po kolesách a ja. Smrad spálenej gummy sa vznášal vo vzduchu. Keď som zdvihla hlavu, niekto z mojej rodiny, samozrejme, nakúkal cez okná na druhom poschodí.

Vrátil sa po polhodine, začula som klopanie a potom jeho hlas na medziposchodí. V tom momente som mu odpustila a v návale radosti schytila batožinu, kým som však dobehla k dverám, jeho kroky sa už ozývali na konci schodiska. Moja sestra držala v rukách nádobu s vanilkovou zmrzlinou, ktorú som mala najradšej. Preto sa vrátil, nie aby ma odviezol preč. V to augustové popoludnie roku 1975 ju však zjedli ostatní.

K večeru sa vrátili starší chlapci, jeden ma pozdravil zapísknutím, druhý si ma ani len nevšimol. Rútili sa do kuchyne a laktami sa usilovali vydobýť si miesto pri stole, kde matka chystala večeru. Kým si nakladali na tanier, omáčka striekala na všetky strany. Ku mne sa dostala iba pórovitá fašírka s troškou prílohy. Vnútri bola bledá, urobená zo starej vlhkej strúhanky a niekoľkých chuchvalcov mäsa. Jedli sme chlebové fašírky s ďalším chlebom namáčaným v šťave, aby sme oklamali žalúdky. O niekoľko dní by som dokázala súťažiť o jedlo a sústrediť sa na tanier v snahe ochrániť ho pred leteckými náletmi vidličiek. Vtedy som však prišla aj o to málo, čo mi matkina ruka naložila ako úbohú dennú dávku.

Moji pôvodní rodičia si až po večeri spomenuli, že pre mňa nemajú posteľ.

„Túto noc spi so sestrou, aj tak ste ako palice,“ povedal otec. „Zajtra sa uvidí.“

„Ak sa chceme pomestiť, musíme sa uložiť obrátene,“ vysvetlila mi Adriana, „gebuľa jednej k nohám druhej. Ale umyjeme si ich,“ ubezpečila ma.

Namočili sme si ich do toho istého lavóra, vytrvalo sa snažila umyť si špinu spomedzi prstov.

„Pozri, aká čierna voda,“ zasmiala sa, „to od mojich, tvoje boli čisté.“

Zohnala mi vankúš a vošli sme do izby bez toho, aby sme rozsvietili, ďalší chlapani odľukovali spánkom spravodlivých a všade bolo cítiť silný mladický pot. Šepkajúc sme sa uložili naopak. Matrac, obalený do ovčej vlny, bol mäkký a preležaný, prepadala som sa do stredu. Razil z neho pre mňa nový a odpudzujúci pach moču, ktorým bol nasiaknutý. Komáre hľadali krv a ja som sa túžila celá ukryť pod prikrývku, ale Adriana ju v spánku ťahala opačným smerom.

Prudko jej šklblo telom, možno sa jej snívalo, že padá. Pomaly som jej presunula chodidlo a lícom sa oprela o čistú šľapaj, z ktorej vanula vôňa podradného mydla. Takmer celú noc som sa trela o drsnú pokožku, pričom som hľadala súhru v pohyboch nôh. Pod prstami som cítila nerovnomerné hrany jej polámaných nechtov. V batožine som mala nožničky, ráno som jej ich mohla dať.

V otvorenom obluku sa zjavil ubúdajúci polmesiac a preplával ním. Zostali tam roztrúsené hviezdy a vo mne nepatrné šťastie z toho, že v týchto končinách nie je nebo prepchané domami.

Zajtra sa uvidí, povedal otec, ale potom na to zabudol. S Adrianou sme ho o nič nežiadali. Každý večer mi prepožičiavala svoju šľapaj, aby som si ju mohla priložiť na líce. Nič iné som v tej zaľudnenej tme plnej výdychov nemala.

Vlhké teplo sa mi rozšírilo pod bokom a rebrami, vyskočila som z postele. Ohmatala som sa medzi nohami, bolo tam sucho. Adriana sa v tme uvoľnene pohla. Schúlená v kúte znovu zaspala alebo len pokračovala v sne, akoby na to bola zvyknutá. Po chvíli som sa uložila aj ja, v snahe čo najviac sa scvrknúť. Boli z nás dve telá obkolesujúce mokrotu.

Postupne sa smrad rozplynul, len z času na čas ku mne doľahol aký-taký závan. Jeden z chlapcov, nedokázala som rozoznať ktorý, sa takmer na svitaní na niekoľko minút rozhybal v zrýchľujúcom sa rytme a kvílil.

Ráno sa Adriana zobudila a zostala nehybne ležať, s hlavou položenou na vankúši a roztvorenými očami. Na okamih na mňa pozrela, nič však nepovedala. Matka ju prišla zavolať s dieťaťom v náručí a zavetrila vo vzduchu.

„Zase si sa poštala. Nádhera, musela si sa hneď predstaviť.“

„To som nebola ja,“ odvrkla Adriana a obrátila sa k stene.

„No to určite, hádam to len nespravila tvoja sestra, s jej výchovou! Hýb sa, je neskoro,“ a vrátila sa do kuchyne.

Nebola som pripravená pobrat sa za nimi, vlastne som sa nedokázala ani pohnúť. Zostala som tam stáť, chýbala mi dokonca aj odvaha

zájsť na záchod. Jeden z bratov sa posadil na posteli s roztriahnutými nohami. Medzi dvoma zívnutiami si rukou poťažkal nafúknuté trenky. Keď ma spozoroval v izbe, mierne zvrátil čelo a upriamil na mňa pohľad. Zabodol ho do prs maskovaných iba tielkom, ktoré som si v tom teple obliekla namiesto pyžama. Prekríženými rukami som si inštinktívne prekryla len nedávno vystúpené krivky, pričom sa mi spod pazúch predieral závan potu.

„A ty si tu spala?“ spýtal sa hlasom nezrelého muža.

Ostýchavo som prisvedčila a on na mňa neprestával nehanebne hľadieť.

„Máš pätnásť?“

„Nie, budem mať ešte len štrnásť.“

„Vyzeráš na pätnásť, možno aj na viac. Friško si vyspela,“ dodal.

„A ty máš koľko?“ spýtala som sa zo zdvorilosti.

„Takmer osemnásť, som najstarší. Chodím už makať, ale dnes mám fraj.“

„Prečo?“

„Majiteľ ma dnes nepotrebuje. Zavolá, len keď sa mu zachce.“

„Čo robíš?“

„Nádenníka.“

„A čo škola?“

„No, čo, škola! Na školu som sa vykašlal v druháku nižšej strednej, aj tak som prepadal.“

Všimla som si remeslom sformované svaly, široké plecia. Páperec gaštanovej farby sa mu vinul hrudou spálenou slnkom a stúpал vyššie, až na tvár. Aj on zrejme vyspel priskoro. Keď sa natiahol, cítila som pach muža. Nebolo mi to nepríjemné. Jazva v tvare rybej kosti mu zdobila ľavý spánok, asi zle zošité dávne zranenie.

Viac sme sa nerozprávali, znovu sa zahľadela na moje telo. Z času na čas si rukou poprával prirodzenie do príjemnejšej polohy. Chcela som sa obliecť, ale kufor zostal od môjho príchodu nevybalený. Musela by som sa mu otočiť chrbtom a prejsť popred neho, aby som sa k nemu dostala. Vyčkávala som, či sa niečo nestane. Jeho pohľad prechádzal od mojich bokov prekrytých bielou látkou k holým nohám a skrúteným chodidlám. Neotočila som sa.

Vstúpila matka, povedala mu, aby sa ponáhľal, sused potreboval pomôcť s prácami na roli. Na oplátku im dá debničky zrelých paradajok na zaváranie.

„A ty choď so sestrou po mlieko, ak chcete raňajkovať,“ prikázala mi, pričom sa usilovala zjemniť tón, ktorý sa však ku koncu vety vrátil k zvyčajnej drsnosti.

V druhej izbe sa dieťa štvornožky doplazilo k taške s mojimi topánkami a porozhadzovalo ich okolo seba. Jednu žmolilo v ústach pokrivených trpkosťou. Adriana už čistila fazuľové strúčiky k obedu, kľáčala na stoličke pri kuchynskom stole.

„Pozri, koľko dobrého nechávaš v odrezkoch,“ dorazilo k nej presne mierené pokarhanie.

Nevšímala si to.

„Umy sa, pôjdeme kúpiť mlieko, som hladná,“ povedala mi.

Kúpeľňu som použila ako posledná. Chlapi povyšplechovali vodu na podlahu, pochodili po nej, prelínali sa stopy podrážok a bosých nôh. V našom dome som nikdy nevidela dlaždice v takomto stave. Pošmykla som sa, ale neublížila som si, ako baletka. Na jeseň sa určite nevrátim do tanečnej školy ani na plávanie.